

Iskola élet-
közéiben

Szeptemberi előszó

A napokban az egyik folyóiratban egy érdekes festményre letem. Oszl tájat ábrázolt a kép sugárral átszót eggel, barnálló dombháttal és sokszínű erdővel. A kép előterében ló húzta az ekét, s oly megdöbbentő erővel ábrázolta a festő a felszakadó földet, hogy szinte érezte az ember az őszirögöknek az illatát, a szeptember levegőjének az ízet. Vallas, izmos ember fogta az ekének a szarvát, s mozdulataiban megtestesült az emberi akarat és az erő. A kép alatt pedig ez a mondat állott: „Szeptemberi szántás.”

Sok hangulatot és érzelmeket ébresztett bennem a kép. Hogy elgondolkoztam felette, s megfontoltam mondanivalóját, az az érzés alakult ki bennem, hogy bármily csodálatosan is hat az emberre a szín, mégsem ez, hanem a cselekvés a képen a döntő. Az emberi tett és akarat, a munka eredményének a jövőbe vetett hite, a természet és az ember megújuló küzdelme. Az a munka, mely megváltoztatja az őszi színtű földet, mely át-és átforgatja magát is az embert. Érdekes, amint a szeptemberi iskolakezdés az eszembe jutott, valahogy egyenlőség került a festmény és az iskola közé, s úgy éreztem, nemcsak a felnőtteknek, de a fiataloknak is sokat mond ez a kép. A szeptemberi ugartörés a mezőn az anyagi megtermékenyítés útja, az emberi élet fenntartásának fontos eszköze. S mi ez az iskolában? Majdnem ugyanaz. A szellemi megtermékenyítés kezdete, folytatása és megújuló mozzanata. Hogy anyagi javakhoz jusson az ember, szántani, vetni, művelni kell a földet. Ha szellemi értékhez akarunk jutni, akkor tanulni kell, művelni az em-

beri szellemet. Nem jelent hasznót a társadalomnak, ha vetetlenül ásitanak a mezők, de nem jelent értéket az sem, ha ugar marad az értelem, s idők múltával sem formálódik a jellem, s ha a tudásvágy nem serkenti új tettekre az embert. Mert ahogy az értelem mind jobban és jobban birtokába veszi a földet, egyre több és több nyomot hagy rajta az emberi kéz. Az évtizedek múlásával lehetővé vált, hogy mind sokoldalúbban szemlélje a világot az ember, amelyben él. A világ pedig annál szebb lesz az emberek előtt, minél többet tud belőle látni, minél többet tud felfedezni benne. Ezért van szükség az ember életében szeptemberre, ugartörésre, magvetésre.

Igy van ez! Az ember szinte természetesnek veszi és mégsem oly egyszerű dolog. Pedig ez csak az egyik mondanivalója a szeptemberi ábrázoló képnek. A fizikai realitás a festéknek a szava, azonban ennél több is van még a képen. Valami olyan, ami nem azonos az emberi munkával és tudással. Most már számolni és beszélni, sőt zenét szerezni is tudnak a gépek, s az emberi tudás alapossága napról-napra megteremti a fizikai csodát. De mi nem gépek, hanem hús-vér valóság lesünk. Nekünk nemcsak tudni kell az életben, hanem ennél többé válni, espedig: embernek is lenni. S most, ahogy a festék realitása mellett a másik tényezőről szólnak, ez a kép szellemének a hangja. Ugyanis a festő rutinja ahhoz, hogy igazgá, és művészié váljék egy kép —, kevés. A jó képen a cselekvés és a szellem együtt alkotja a valóságot. Ha e kettő közül valamelyik hiányzik a képről, megbomlik az összhang, s értékte-

len, vásári holmi lesz a festmény. Mi is így vagyunk az élettel. Ha a tett és a szellem összhangja nem tölti be a lelkünk, ha a tudás mellől hiányzik az emberség szelleme, hibás, félbemaradt jellem marad a létező. Jegyezze meg minden fiatal, aki most útnak indul szeptember elején, hogy nem az önhittség, és a túlzott önbizalom teszi az embert, hanem a pozitív tettek után annak a pólusnak a megtalálása, melyet oly szépen fogalmazott meg Arany János: „Legnagyobb cél pedig itt, e földi létben, Ember lenni mindég, minden körülményben.” Ha valaha aktuálisak voltak a mondatok, ma azok. Helytállni, nehéz időkben eszmékben hinni, jövőbe nézni, népet szeretni, újat építeni —, ez emberség dolga is. Nekünk nemcsak gépek, hanem szívek is kellene. Szívek, akik érzik, hogy övék a jövő, akik bíznak az új társadalom erejében, s tudnak és akarnak is dolgozni érte. Akikben van erő, és készség ahhoz, hogy termelőfölddé törjék az ugart, s egyéni soruk sem más, mint a nagyközösség sorsa. Erre is tanít az iskola. Úgy vélem, hogy ezt igazán megtanulni a legnagyobb érték, mert az életben is ebből a legnehezebb a vizsga.

Tudás és Emberség! — ez tehát a jelszó. S Te iskolába lépő diák olyan jól használod fel a szabad időt, hogy amikor majd az elfutó élet megrajzolja Rólad is a képet, teljes legyen benne az összhang. Erre a harmóniára törekvés vezesse most is az iskolapadokban a tettet, s majdan az életben is vezérelje a cselekedeted. Tudás és Emberség! Olvaszd szilárd egységgé a kettőt! S ha sikerül, akkor mi sem féltünk Téged, ha kilépsz az iskola kapuján, hogy az életben magad ellenőrvé váljál.

Ezek a gondolatok keletkeztek bennem, midőn a Szeptemberi szántás című képet néztem és az iskolakezdés jutott eszembe. S köszöntök ezek a sorok ma azt a sok-sok diákot, akiket pár nap múlva munkára hív ismét az iskolai csengő. Vigyék magukkal útravalóként, hogy még teljesebb emberek legyenek, s még merészebb tervé és szívű fiatalokká váljanak.

Bánfalvi József

Az R-10 bemutatkozása

A szocialista országok Egységes Számítógép Rendszerébe Magyarország a kis számítógépet adja. A Számítástechnikai Koordinációs Intézet a gépek hazai gyártójával, a VIDEOTON-nal közösen dolgozta ki a gép-típus legkisebb központi egységét képező R-10-es kis számítógépet.

1.

Ez az R-10 nem Renault gyártmány! A „kis” jelző nem a gép teljesítményére, méretére vonatkozik. Ezek a berendezések inkább azzal tűnnek ki, hogy olcsók és igen rugalmasan használhatók. Ez egyrészt programrendszerüknek köszönhető, másrészt pedig moduláris szerkezetüknek, ami azt jelenti, hogy néhány alapelemből az építőkövek elv szerint igen változatos, és az igényekhez hajlékonyan alkalmazkodó „konfigurációk” alakíthatók ki.

Az igények pedig igen változatosak lehetnek. A műszaki-tudományos számítások kezdve a mérési adatgyűjtésen, a menetjegyvátsai (helyfoglalási) rendszeren, általában különféle nyilvántartási rendszereken keresztül az oktatásig. Es ehhez feltétlenül hozzá kell tennünk, hogy az efféle rugalmas számítógépek egyre inkább ki kell elégíteni a laikus igényét is, az olyan szakemberét, aki nem tartozik a „számítástechnikusok rendjébe”. Ember közelbe kell lenniük a gépeknek abban az értelemben, hogy például elegendő legyen az írógép billentyűzetének ismerete ahhoz, hogy kérdéseket tehesünk fel a számítógépeknek.

2.

Hány mérkőzést játszott 1902-ben a magyar labdarúgó válogatot? És milyen eredménnyel? Kérdészetünk tovább, és milyen városokban? Az SZKI ez évben gondoskodott róla, hogy számítástechnikai szakértelem nélkül is feleletet kapjunk, pl. 1902-től máig a magyar válogatot bármelyik mérkőzéséről. Ezt lényegében egy adatbank szolgáltatja, amelynek memóriájában tárolták az összes szükséges adatot. Amikor egy-egy meccsről érdeklődünk nem kell a gépnek egyebet tennie, mint az általunk megadott „koordináták” (például év, ország) alapján kikeresnie egy tv-képernyőhöz hasonló display-n.

Az SZKI adatbankja, amelyet az Országos Műszaki

Fejlesztési Bizottság pavilonjában mutatnak be, tulajdonképpen egy számítógép hálózat, amelyben egyrészt a távadatfeldolgozásra, másrészt pedig a kis számítógépek lehetőségeire látunk jó példát. Az OMF pavilonban terminal-eket, végállomásokat találunk, amelyek vagy írógéphez hasonlóak, vagy pedig képernyőn jelenítik meg a billentyűzettel hívható adatokat. Ezek a végállomások postai telefonvezetékekkel csatlakoznak ahhoz a kis számítógéphez, (ez egy francia C. II. 100x10 típusú; de ugyanígy lehetne a VIDEOTON 1010 B-je), amely az SZKI sashalmi telepén működik. Ez viszont összeköttetésben áll a Martinneli téren üzemelő nagy Siemens 4004/45-ös géppel. A hálózat illusztrálja (Magyarországon először) a földrajzi távolságok áthidalásának számítógépes előnyeit: 100 km-es távolság áthidalása adatátviteli vonalakkal mindössze 3 százalékkal növeli a költségeket, de ugyanakkor a földrajzilag távollevő felhasználó számára is elérhetővé teszi a központi adattár információit, ami a legtöbb esetben százalékosan ki sem fejezhető minőségi javulás forrása.

Az SZKI nem állhat le. Ez a rendszer úgy működik, hogy az adatok 10 különböző csoportba vannak osztva. A gép először ezt kinyalja fel kiválasztásra, majd a kívánt „résztérületet”, file-t tovább bontva mutatja be, és várja, hogy valamilyen további részlet után érdek-

lődjön a display kezelője, a „felhasználó”. Igen érdekes, hogy a teljes adattömeg a nagy Siemens-gépben van, amiből a kiválasztott „tizedet” automatikusan áttölti a rendszer a kispéphez és a konkrét kérdésre már ez utóbbi válaszol. Sőt arra is lehetőség van, hogy a kérdésekre adott válaszok közötti időben más terminálról érkező kérdésre adjon választ a rendszer, vagy egyéb számítástechnikai feladatokat végezzen el, amint, hogy erre az SZKI-ban is szükség van.

3.

Örvendek, hogy a korábbi számítástechnikai programjának végrehajtása láthatóan „sinen” van. Természetesen nemcsak az SZKI járul ehhez hozzá, hogy mást ne említsünk az R-10-es perifériális berendezései közül is például a lyukasztót a MOM gyártja, a konkrét gép cseh import. A kívülálló szempontjából az a legfontosabb, hogy napról-napra jobban megvan a számítástechnikai kultúra elterjedésének „hardware”-ja, gépi alapja, de napról napra nő a felhasználók, a „software”-érték tábora is. Teljesen világos az is, hogy lassan-lassan befejeződik a látványos bemutatások időszaka, és a „szürke” apró munka következik, amely valóban megveti a népgazdaság teljes keresztmetszetében elterjeszhető és felhasználható modern számítástechnikát.

H. J.

Új ortopédiai gyógy mód

A moszkvai ortopédiai tudományos társaság ülésén a jelenlévőkkel ismertették egy súlyos csontbetegség izület-átültetéssel történő gyógyításának kitűnő eredményeit. Marija Panova professzor bemutatta kollégáinak a 30 esztendő Anatolij T.-t, aki Gusz-Hrusztalnij (Közép-Oroszország) városban dolgozik mint alkalmazott.

Panova 15 évvel ezelőtt bonyolult műtétet hajtott végre — a combcsont megbetegedett felső részét eltávolította és másik csontot ültetett át a helyére. A műtét előtt a fiatal ember nagyon nehezen mozgott, a betegség egyre tovább fejlődött és teljes rokkantságot vált a fiatalemberre. Anatolij T. most könnyen és fájdalommentesen, kicsit sántítva jár. Dolgozik és megnősült.

A szövet ortopédészek széles körben alkalmazzák a gyakorlatban az izületi végződés és az izületi átültetésének módszerét — mondta Marija Panova a TASZS tudósítójának. Az operált betegek több éven át tartó megfigyelése az eljárás eredményességét bizonyítja. Csupán a moszkvai traumatológiai és ortopédiai intézetben körülbelül 200 sikeres izületi átültetési műtétet hajtottak végre. Különböző izületi betegségekben szenvedő embereket gyógyítanak műtéttel, többek között olyanokat, akiknél reumatoid izületi gyulladást, daganatos, veloszületett ficamot állapítanak meg, vagy akiket baleset ért.

Az orvosok az ilyen átültetésekhez konzervált izületeket használnak — ezeket baleseteknél elhunyt emberekől operálják ki. A Szovjetunióknak mind a 19 traumatológiai és ortopédiai intézetében működnek különböző szöveteket előkészítő és konzerváló ügynövezet „bankok”. A gyógyításnál szarvasmarhától vett szöveteket is felhasználják. Kijevi ortopédorvosok például az ösz-

szent izületek mozgásképeségének visszaállítására használnak fel állati eredetű szöveteket.

Panova professzornő elmondta, hogy a szövet ortopédorvosok a sérült izületeket nemcsak biológiai transzplantátumokkal helyettesítik, hanem fémből, többek között titánból készült protezisekkel is. Moszkvában már több száz ilyen műtétet hajtottak végre.

Marija Panova hangsúlyozta, hogy az operáció kedvező kimenetelét komplex gyógy mód biztosítja. A komplex gyógy módhoz tartozik többek között a gyógytorna, a mozgás- és a balneoterápia.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

54.

Mert nincs is annál szebb — merengett Péter, míg hol a tornácra üldögélt egy kényelmes karosszékben, hol a szobában —, mikor a kész hajót a gőgökön lecsúsztatják a folyóra, az diadalmasan elindul. De már nemcsak erre gondolt, a halál félelmes közelségében volt ideje bőven, hogy elábrándozzék szomorú búcsúként egész addigi életének nem halványuló emlékein.

Halászgyerekként kezdte az Alsóvároson, mint a legtöbb gyermek Szegeden, ő is picézett hol a Holt-Tiszában Szentmihálytelek mellett, hol az eleven folyóban, s órákig leste a kukoricaszárból való tutaját, hogy „kupja-e” már a hal. A horgot magát apja, Illés gyartotta kaszfokából vagy kerékabroncsból, s a gyarto élesre kalapálta, s a szakáját is olyan hegyesre reszeltte, hogy a hal, ha egyszer ráharapott a fel-férgelt horogra, onnan többé nem menekült. A kis Péter ilyenkor boldogan vitte hazá az „hanyra vetett” zsákmányt, mely rendszerint gyékényszálakból vagy lehántott fűzfavesszőből

készült, s arra szolgált, hogy a kopolyáján keresztül fűzzék föl rá az áldozatot: durbincot, kárászt, keszeget, ami jött.

Később már nem elégedett meg ezzel a kis-szerű picézéssel, hanem fenékhorgot szerkesztett, s ehhez sem kellett nagy tudomány, mert apja jóvoltából tucatjával lapult otthon egy skatulyában a horog, ezeket felhasználhatta kedvére, s volt úgy, hogy negyvenöt-ötvenet is ráerősített vékony fonalkák, patonyok segítségével egy hosszú zsinegre, persze a megfelelő nehezekekről sem feledkezett meg, melyeket az idevalóságai bönöcsöknek kereszteltek el. Volt is izgalom, mikor este leszúrta a fenékhorgot karóját olyan helyen, ahol nyűzség a hal, zurbolja a vizet, a nagyja kalapnyi burványt vet, a sörög, a ponty meg vagy kikap a rovar után, vagy úgy fickándozik, hogy sörényével szinte pörzölli a víz színét. Aztán a csónakból lassan eresztette bele a vízbe a hosszú inra szerelt, gilisztával, csimasszal, lótetűvel megtűzött horgokat a bönöcsökkel együtt, s várta a jószerecsét. S ez ritkán késett, mert reggel, mikor ki ment a víz partjára, hogy szépen, lassan kihúzza, „fejje” a horogderékot, bizony nem-egyszer másfél, kétkilós halak is vergődtek rajta, potyka, harcsa, de még kecsge is, mely különösen jó ízt adott a halpaprikásnak, ha nem volt nagyobb egy kilónál. Akkor aztán anyja, akit Földi Borbálának hívtak, s unokahúga volt a híres Ruzsa járási számadó juhász, Földi Lukácsnak, süttöt-főzött egész nap, s még a szomszédságot is meghívta lakomára, melynek gazdag étrendjén a paprikáhalon kívül a káposztás harcsa, meg a ropo-

gósra süttöt apróhal, sőt még a rák is szerepelt. Ezt szintén a szemfüles kis Péter gyerek fogdosta össze. abroncsra feszített hálóval, a rácsával, melyet csalival felszerelve csak húzni kellett a part mentén, s ritkán maradt eredménytelen a vállalkozás, annyi volt akkor még a rák a Tisza kiöntéseiben, morotvában, vagy medrének nyugalmasabb hajlataiban.

Mikor a fiúcska legényné serdült — tündött tovább a beteg Péter —, akkor már foglalkozás-szerűen űzte a halászmesterséget, előbb a fehér-parti halásztanyán, a holt-tiszai Tompadúlónél, mely egyben kompátkelőhely is volt, a gyálai rét és a tiszántúli rétek között, s Hajdú István volt a bokor feje, a „nagypicés”, aki irányította az öreghaló bevetését, s ügyelt mindenre a nagyhalászat idején. Először csak mint „csónyikos” gyereket fogadták föl, de hamarosan ő lett a hálövető, ami már rangot jelentett, hiszen megérett, hogy a bevetésre kerülő öreghaló, a gyalom, néha a 150, sőt a 200 métert is meghaladta, s ehhez nagy testi erő, figyelem, de mindenekelőtt már szakmai tudás is kellett. Itt aztán módja volt a halászat százféle módját megtanulni, fogták a halat löbbszár-csontokkal teleaggatott, 8–10 méteres kerítőhálóval, melyhez legalább két ember s két csónak kellett, hogy útját állják a menekülő halnak, de fogták súlyokkal megterhelni kecével is, melyet csónakból kellett vonatni a meder mélyén, s főleg az iszapban megbúvó harcsa került a ravaszul megszerkesztett hálóbá-

(Folytatjuk.)